

WAARDERING VIR EN 'N VERSOEK AAN PROF. LABUSCHAGNE.

Daar is van die Nederlandse taalkundige Verdenius gesê dat diegene wat nie by hom klas geloop het nie, die ware Verdenius nie geken het nie, want hy het betreklik weinig gepubliseer en was veel groter taalkundige as wat hierdie gepubliseerde werk kon laat vermoed het.

Dieselfde sou ek van prof. Labuschagne kan beweer. Diegene wat in sy klasse gesit het vir 'n paar agtereenvolgende jare en veral in die na-graadse studie, het iets kosbaars ontvang, maar die buitestaander ken prof. Labuschagne nie soos sy studente hom leer ken het nie, omdat hy betreklik weinig van sy kennis en insigte te boek gestel het. Vir wat prof. Labuschagne wel gepubliseer het, het mens opreg en baie waardering, maar dit laat hoege-naamd nie aan hom as wetenskaplike reg geskied nie.

In Suid-Afrika word daar aan die universiteit nie soveel erns met die Taalkunde gemaak as met die Letterkunde nie. Die meeste van ons studente se belangstelling is blykbaar letterkundig (of miskien is dit nog juister om te sê dat hulle wat alleen maar graag 'n graad wil hê en nie in die wetenskap geïnteresseer is nie dit makliker vind om met die Letterkunde klaar te speel

as met die Taalkunde). Die Taalkunde word veelal as iets bykomstig beskou. Maar in Nederland byvoorbeeld is die taalkundige studie vir die student ewe gewigtig en dwingend as die literêre. Die Nederlanders maak groot erns met die Taalkunde aan hulle universiteite, méér as die Afrikaners, en ek meen dat dit vir baie Afrikaners wat in Nederland gaan studeer een van die groot struikelblokke is. Nou was dit egter my ervaring dat prof. Labuschagne my vir die gevorderde en baie strenge studie in Nederland baie deeglik toegerus het. Dit was een van die grootste verrassings waartoe die studie in Nederland my gebring het en een van die dinge waarvoor ek vandag nog die grootste dankbaarheid gevoel.

Ek het nie alleen ervaar dat prof. Labuschagne my 'n deeglike wetenskaplike toerusting gegee het nie maar ook, wat hiermee verband hou, dat hy op die voerpunt van die moderne beoefening van die Taalwetenskap beweeg. Hy het nie bly stilstaan by die Afrikaanse taal nie, nie by 'n paar praatjies oor ons taal of by 'n bloot kultuur-historiese kyk op Afrikaans nie, maar hy het hom geïnteresseer vir die algemene taalwetenskap, die linguistiek, die strukturele en funksionele taalkunde.

Prof. Labuschagne se grootste belangrikheid as taalkundige lê sekerlik daarin dat hy tot 'n oorspronklike taal-teorie gekom het. Verre daarvandaan dat hy maar in handboeke gaan nalees het en vir studente opgesom het wat hulle self kon opgesom het, het hy sy studente tot 'n oorspronklike kyk op die taal probeer bring. In Suid-Afrika is taalteorie so goed as afwesig, en prof. Labuschagne is eintlik die enigste Afrikaanse taalwetenskaplike wat sy eie taalteorie ontwikkel het.

Dit is baie jammer dat prof. Labuschagne sy taalbeskouing nie openbaar gemaak het deur 'n omvangryke publikasie nie. Miskien het hy tot nou toe nie tot so 'n publikasie gekom nie omdat hy voel dat daardie beskouing nog nie afgerond is nie. Maar tot so 'n voltooidheid kom die wetenskap tog nooit nie. Alles is in die wetenskap t.o.v. die daaropvolgende maar voorlopig, in hierdie voorlopige vorm nietemin onontbeerlik en belangrik. Mens kan van die voorlopige verder uitgaan, selfs al verskil dit wat volg nóg so veel van dit wat daaraan voorafgegaan het. Intussen getuig die langsame deeglikheid waarmee prof. Labuschagne aan sy taalbeskouing gearbei het en die steeds groeiende en ontwikkelende karakter daarvan van 'n ware lewende gees. Die navorser wat gou kan sê: my kyk op my vak is voltooï, afgerond, volledig, volmaak en ek kan niks meer daaraan toevoeg nie, hy eindig in verstarring en selfoorskating. Prof. Labuschagne, intendeel, het homself onderskat. Op 'n stil, nie-luidrugtige manier het hy sy taallesse aan sy studente voorgedra, en

dieselfde beskeie gedrag het sy optrede teenoor die buitewêreld tot vandag toe gekenmerk. Hy het nog nooit die behoefte gehad om as nieligter op te tree nie.

Tog begeer mens dat prof. Labuschagne sy lewenswerk te boek sal stel. Ons land wat so arm aan taalteorie is, kan daarby alleen baat. Mens verwag nie dat prof. Labuschagne se teorie algemeen aanvaar moet word nie. 'n Groot denker en wetenskaplike hoef nie noodwendig „skool” te maak nie. In 'n mooi boekie, *Vom lebendigen Geist der Universität*, vertel die groot Duitse geleerde Karl Jaspers: „Ein Kollege brauchte zu mir die unfreundlich gemeinte Wendung, ich hätte doch eigentlich gar keine Schüler — nämlich im Sinne der Schulen von Professorenphilosophie — und ich gab . . . eine übermütige Antwort: In der Tat, sagte ich, meine Schüler haben nur ein Gemeinsames: dasz jeder er selber ist und kein Schüler. So möchte ich es auch in Zukunft halten. Wir wollen, Lehrer und Schüler, nur erziehen zum Selbstdenken, zum besonnenen Denken, zur offenen Vernunft zur liebenden Hellsicht für das eigentlich Menschliche”. Hierdie soort selfstandige denke het prof. Labuschagne sy lewe lank beoefen, in baie sterker mate as ander wat meer van hulle deur die gepubliseerde woord laat hoor het, en tot hierdie selfstandige studie moedig sy voorbeeld aan. En al sou daar nou verskil oor sy teorie kan ontstaan, moedig dit tog tot meningswisseling aan, wat die slagaar van die wetenskap is.

Deel van prof. Labuschagne se oor-

spronklike kyk op die taal is die oorspronklike terminologie wat hy geskep het. Ek wil hier geen voorbeelde daarvan gee nie, alleen maar sê dat dit mede getuig van sy selfstandige denkwyse.

In alle afdelings van die werk wat prof. Labuschagne gedoseer het, was hy die selfstandige denker. Dit het selfs baie duidelik geblyk in 'n kursus soos Middelnederlands, waarin dit alleen vir die goed geskooldes gegun is om iets meer en anders te gee as die reeds bestaande kennis. Middelnederlands was van die interessantste en boeiendste werk wat prof. Labuschagne gedoseer het, en dit was veral hier waar sy nougesetheid en kennis in die fyn onderdele geblyk het.

Daar is vandag 'n sterk beweging aan die gang in Suid-Afrika, onder buitelandse invloed, om die Taalkunde en Letterkunde nader aan mekaar te bring, want dié twee, wat 'n eenheid behoort te wees, word al te veel behandel as twee dinge wat aan mekaar vreemd is. Maar reeds lankal staan prof. Labuschagne met sy opvatting van die taal as „primêr 'n individuele verskynsel, 'n individuele geestelik-organiese maaksel” as Taalkundige baie naby aan die literatuur. Trouens, die wonder van die woordkuns is vir hom nie anders te verklaar nie as uit die wonder van die taalskepping as sodanig. In 'n artikel getitel *Reglementering en doktrinering in die taal* (in „Feesbundel aangebied ter geleentheid van die viering van die Wonder van Afrikaans”, 1959, onder redaksie van dr. G. J. Labuschagne) stel prof. Labuschagne hierdie beginsel van die taal as primêr 'n individuele verskynsel,

en hy vervolg dan daarop: „Dit gee elke individu die onvervreembare reg en lê op hom die onbetwisbare taak om die oorspronklike, die nuwe, die treffende, die verheffende, die inspirerende, die roerende en ontroerende in sy taalmateriaal ooreenkomstig die vorm en struktuur daarvan te beliggaam, daaraan bewaar- en hanteerbare gestalte te gee . . . Dis die beoefening van hierdie vermoë wat skeppende kunstenaars die taalinstrument laat vorm en smee, laat knee en verknee om in die simpele, doodgewone woord te giet die teerste en subtielste roersele van die geïnspireerde gees, die hoogste vlugte van die skeppende verbeelding, die rykste geladenheid van die worstelende denke — met verontagsaming van alle voorskrif en doktrinêre gebondenheid — gehoorsaam aan die wetmatigheid alleen dat hy sy taalvorm en taalmateriaal dwing tot diens van sy gees, soos hy dit kan en soos hy dit wil. Dis nie „digterlike vryheid” nie: dis 'n primêre mensereg, daarom 'n taalreg. Dis die gemeenskap of die „leser” se taak om te vind wat hy, die skepper, op sy wyse in sy taal vergestalt. „The poet is the maker, not a communicator.” Hier sien mens dit: geen gedwonge poging om die Taalkunde en die woordkuns nader aan mekaar te bring nie; hier ontmoet taalbeskouing en literatuurbeskouing mekaar op spontane wyse. Die toenadering tussen die twee lê in prof. Labuschagne se taalbeskouing self opgesluit. En hierdie beskouing van die taal as 'n primêr individuele verskynsel kom tog baie naby aan dié van 'n digter soos Baudelaire wat gesê het: „je me flattai

d'inventer un verbe poétique accessible, un joir ou l'autre, à tous les sens". Die hele bestaansrede van die woordkuns lê opgesluit in prof. Labuschagne se taalopvatting.

My eintlike aanleg is nie taalkundig nie, daarom wou en kon ek nie in hierdie stuk as taalkundige oor 'n m.i. groot taalkundige praat nie. Ek wou alleen

maar sê dat prof. Labuschagne se Taalkunde vir my as literator baie beteken het. Dit was vir my veel meer werd as net interessant, en ek is daarvan oortuig dat hier 'n oorspronklike gees tot ons spreek. In hom besit die P.U. vir C.H.O. 'n onwaardeerlike akademikus.

T. T. CLOETE.

Prof. dr. G. T. S. Eiselen
